

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, научна област: 8. Изкуства, професионално направление: 8.1 Теория на изкуствата, тема:

„Персонификациите в римското изкуство от територията на България (I-III в.)“

автор на дисертационния труд: Елина Антонова Анастасова,

докторант в сектор „Изобразителни изкуства“, ИИИЗк, БАН,

научен ръководител: доц. д-р Марина Колева

Становище: доц. д-р Ива Доси Досева,

сектор „Изобразителни изкуства“, ИИИЗк, със заповед 291-ЗД/03.07.2023

Данни за кандидата:

Елина Антонова Анастасова, родена в София през 1991 г., е придобила бакалавърска (2014 г.) и магистърска (2016 г.) степен по специалност археология в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Дипломната ѝ работа на тема „Култовете в Сердика по нумизматични и археологически данни“ отразява основните интереси, които се задълбочават и разширяват своя обхват, както показва настоящият дисертационен труд. Елина Антонова натрупва богат теренен опит, участвайки в археологически проучвания като стажант, стажант-археолог и археолог на разнообразни по характер и хронология (праисторически, антични, късноантични, средновековни) обекти в различни райони на България.

От 2018 г. Е. Антонова е зачислена като докторант към сектор Изобразителни изкуства, изследователска група Старо изкуство, под научното ръководство на доц. д-р Марина Колева. През 2020 г. докторантката получава стипендия „Ернст Мах“, финансирана по програма на Австрийското федерално министерство на образованието, науката и изследванията. Специализира в областта на римското изкуство към Австрийския археологически институт във Виена, а темата на проекта ѝ е свързана с темата на дисертацията: *The Context of Personification Image – An Attempt to Reconstruct the Roman Provincial Art*.

Елина Антонова е автор общо на седем публикации в престижни национални научни издания, като пет от тях са написани по време на докторантурата и са по темата на дисертацията. Една от статиите е отпечатана в сборник, рефериран в *Web of Science*. Публикациите са на респектиращо научно ниво и по брой надхвърлят изисквания минимум.

Докторантката е участвала и в три научни конференции.

Отбелязаните дотук данни показват, че Е. Антонова е перспективен млад учен, успешно преодоляващ етапите на развитието си.

Обща характеристика на научните постижения на кандидата:

Представеният дисертационен труд е оригинален и е изцяло приносен. Следвайки класическа структура, той се състои от: увод; шест глави; заключение (ок. 500 стандартни страници); списък на цитираната литература (ок. 500 съчинения); каталог, включващ всички необходими данни, включително фотографии (227 кат. единици, ок. 255 стандартни страници); авторски карти (10 бр.). Приветствам както темата, така и подхода към нея, заявените (и изпълнени цели), изложението, достигнатите изводи,

каталога, изработените карти. Авторефератът и отбелязаните 7 научни приноса отразяват адекватно дисертационния труд и постиженията му.

Персонифицирането, т.е. придаването на антропоморфен облик на повече или по-малко абстрактни обекти и понятия (както е изложено в труда – природни феномени и състояния, топоси, човешки състояния и емоции, политически концепции – общо шест категории, с подразделения) е характерна особеност на римското изкуство. Идеята за персонифицирането има елински произход и, съществено модифицирана, продължава да се развива в християнското изкуство. През отрязъка от време I – III век тя придобива значение и облик, през чиято оптика би могло да се намери подход за интерпретация общо на римската култура. На слабата проученост и на важното значение на темата се дължи и нейната актуалност. Всъщност, в своята цялост, по този начин формулирана, темата досега не е била

предмет на анализ не само в българската, но и в чуждоезичната научна литература (Принос 1).

Не по-малко важно е, че голяма част от разглежданите в труда паметници не са достатъчно проучени, други се въвеждат в научно обръщение за първи път, а издирването, систематизирането, каталогизирането, анализът, сами по себе си, са приноси (Принос 4).

Проблемът за персонификациите е поставен в максимално обширен контекст, прецизно е изложено състоянието на проучванията, основните тези. По този начин докторантката демонстрира успешното си навлизане в материята и, съответно, успешното постигане на образователния аспект на докторската степен. Работено е с различни по характер паметници, в това число нумизматични, което показва, че докторантката е

придобила широк спектър компетенции и способност за интердисциплинарно изследване (Приноси 2-4).

При проследяването на формирането и разпространението на персонифицираните образи, паметниците от България са детайлно анализирани и са поставени в сложния и нееднородния контекст на романизиращите се тракийски земи, отворени за разнопосочни културни влияния. Така са разкрити нееднозначни референтни връзки между отделните категории персонифицирани образи, както и някои закономерности на тези образи спрямо функцията и контекста на лапидарните паметници. Сред излаганите тези и предлаганите

нови интерпретации изпъква по-конкретното обвързване на персонификациите с много съществената за римското изкуство идея за политическа пропаганда (Принос 6). Изследването навлиза и в друг актуален проблем на провинциалното римско изкуство, а именно, функционирането и особеностите на репертоара на местните каменоделски ателиета. Изявени са някои локални предпочитания при избора и при съчетанието на отделните категории персонификации съобразно предназначението на лапидарните паметници. Коментират се и важните въпроси за съотношенията между местни и импортни

произведения, включително и импортни – частично завършени материали – предвидени за финализиране на място (Принос 5). В изработените карти на разпространението на персонифицирания образ из римските

провинции, които попадат на територията на съвременна България са открити достигнатите информация и закономерности (Принос 7). Намирам, че всеки опит за онагледяване, синтезиране, обобщаване заслужава високо признание.

Прави впечатление, че докторантката се е съобразила със забележките, направени при първоначалното обсъждане в научната група и така дисертацията за кратко време отбеляза поредния си напредък.

Критични бележки и препоръки:

Авторефератът подлежи на езикова редакция.

Заклучение:

Дисертационният труд и публикациите на Елина Атанасова отговарят на изискванията за научен труд; те са оригинални, приноси изследвания, въвеждащи нови данни и интерпретации. Формулираните в автореферата седем приноса отговарят на приносите на дисертационния труд. Не са ми известни напушения по процедурата. По този начин са изпълнени изискванията на ЗРАС, Правилниците на БАН и на ИИИЗк. Елина Атанасова показва, че е способна за самостоятелна научна дейност и затова убедено препоръчвам на уважаемите членове на НЖ присъждането на образователната и научна степен „доктор“.

1. X. 2023 г.

за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, научна област: 8. Изкуства, професионално направление: 8.1 Теория на изкуствата, тема:

„Персонификациите в римското изкуство от територията на днешна България (I-III в.)“

автор на дисертационния труд: Елина Антонова Анастасова,

докторант в сектор „Изобразителни изкуства“, ИИИЗк, БАН,

научен ръководител: доц. д-р Марина Колева

Становище: доц. д-р Ива Доси Досева,

сектор „Изобразителни изкуства“, ИИИЗк, със заповед 291-ЗД/03.07.2023

Данни за кандидата:

Елина Антонова Анастасова, родена в София през 1991 г., е придобила бакалавърска (2014 г.) и магистърска (2016 г.) степен по специалност археология в Историческия факултет

на СУ „Св. Климент Охридски“. Дипломната ѝ работа на тема „Култовете в Сердика по нумизматични и археологически данни“ отразява основните интереси, които се задълбочават

и разширяват своя обхват, както показва настоящият дисертационен труд. Елина Атанасова

натрупва богат теренен опит, участвайки в археологически проучвания като стажант, стажант-археолог и археолог на разнообразни по характер и хронология (праисторически,

антични, късноантични, средновековни) обекти в различни райони на България.

От 2018 г. Е. Атанасова е зачислена като докторант към сектор Изобразителни изкуства, изследователска група Старо изкуство, под научното ръководство на доц. д-р Марина Колева. През 2020 г. докторантката получава стипендия „Ернст Мах“, финансирана

по програма на Австрийското федерално министерство на образованието, науката и

изследванията. Специализира в областта на римското изкуство към Австрийския археологически институт във Виена, а темата на проекта ѝ е свързана с темата на дисертацията: *The Context of Personification Image – An Attempt to Reconstruct the Roman Provincial Art*.

Елина Атанасова е автор общо на седем публикации в престижни национални научни издания, като пет от тях са написани по време на докторантурата и са по темата на дисертацията. Една от статиите е отпечатана в сборник, рефериран в *Web of Science*. Публикациите са на респектиращо научно ниво и по брой надхвърлят изисквания минимум.

Докторантката е участвала и в три научни конференции.

Отбелязаните дотук данни показват, че Е. Атанасова е перспективен млад учен, успешно преодоляващ етапите на развитието си.

Обща характеристика на научните постижения на кандидата:

Представеният дисертационен труд е оригинален и е изцяло приносен. Следвайки класическа структура, той се състои от: увод; шест глави; заключение (ок. 500 стандартни

страници); списък на цитираната литература (ок. 500 съчинения); каталог, включващ всички

необходими данни, включително фотографии (227 кат. единици, ок. 255 стандартни страници); авторски карти (10 бр.). Приветствам както темата, така и подхода към нея, заявените (и изпълнени цели), изложението, достигнатите изводи, каталога, изработените

карти. Авторефератът и отбелязаните 7 научни приноса отразяват адекватно дисертационния

труд и постиженията му.

Персонифицирането, т.е. придаването на антропоморфен облик на повече или по-малко абстрактни обекти и понятия (както е изложено в труда – природни феномени и състояния, топоси, човешки състояния и емоции, политически концепции – общо шест категории, с подразделения) е характерна особеност на римското изкуство. Идеята за персонифицирането има елински произход и, съществено модифицирана, продължава да се

развива в християнското изкуство. През отрязъка от време I – III век тя придобива значение и

облик, през чиято оптика би могло да се намери подход за интерпретация общо на римската

култура. На слабата проученост и на важното значение на темата се дължи и нейната актуалност. Всъщност, в своята цялост, по този начин формулирана, темата досега не е била

предмет на анализ не само в българската, но и в чуждоезичната научна литература (Принос

1).

Не по-малко важно е, че голяма част от разглежданите в труда паметници не са достатъчно проучени, други се въвеждат в научно обръщение за първи път, а издирването,

систематизирането, каталогизирането, анализът, сами по себе си, са приноси (Принос 4).

Проблемът за персонификациите е поставен в максимално обширен контекст,

прецизно е изложено състоянието на проучванията, основните тези. По този начин докторантката демонстрира успешното си навлизане в материята и, съответно, успешното постигане на образователния аспект на докторската степен. Работено е с различни по характер паметници, в това число нумизматични, което показва, че докторантката е придобила широк спектър компетенции и способност за интердисциплинарно изследване (Приноси 2-4).

При проследяването на формирането и разпространението на персонифицираните образи, паметниците от България са детайлно анализирани и са поставени в сложния и нееднородния контекст на романизиращите се тракийски земи, отворени за разнопосочни културни влияния. Така са разкрити нееднозначни референтни връзки между отделните

категории персонифицирани образи, както и някои закономерности на тези образи спрямо

функцията и контекста на лапидарните паметници. Сред излаганите тези и предлаганите

нови интерпретации изпъкна по-конкретното обвързване на персонификациите с много

съществената за римското изкуство идея за политическа пропаганда (Принос 6).

Изследването навлиза и в друг актуален проблем на провинциалното римско изкуство, а именно, функционирането и особеностите на репертоара на местните каменоделски ателиета. Изявени са някои локални предпочитания при избора и при съчетанието на отделните категории персонификации съобразно предназначението на лапидарните паметници. Коментират се и важните въпроси за съотношенията между местни и импортни

произведения, включително и импортни – частично завършени материали – предвидени за

финализиране на място (Принос 5).

В изработените карти на разпространението на персонифицирания образ из римските провинции, които попадат на територията на съвременна България са открити достигнатите

информация и закономерности (Принос 7). Намирам, че всеки опит за онагледяване, синтезиране, обобщаване заслужава високо признание.

Прави впечатление, че докторантката се е съобразила със забележките, направени при първоначалното обсъждане в научната група и така дисертацията за кратко време отбеляза

поредния си напредък.

Критични бележки и препоръки:

Авторефератът подлежи на езикова редакция.

Заклучение:

Дисертационният труд и публикациите на Елина Атанасова отговарят на изискванията за научен труд; те са оригинални, приносни изследвания, въвеждащи нови данни и интерпретации. Формулираните в автореферата седем приноса отговарят на приносите на

дисертационния труд. Не са ми известни напушения по процедурата. По този начин са

изпълнени изискванията на ЗРАС, Правилниците на БАН и на ИИИЗк. Елина Атанасова показва, че е способна за самостоятелна научна дейност и затова убедено препоръчвам на уважаемите членове на НС присъждането на образователната и научна степен „доктор“.

1. X. 2023 г. доц. д-р И. Досева__доц. д-
р И. Досева__